

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ

Η στήλη ενημερώνει και ανασκοπεί θεατρικές παραστάσεις της περιόδου, εντός και εκτός Αττικής, μέσα από άρθρα κριτικής και απολογισμού. Σκοπός είναι η στήλη να αποτελέσει ένα βήμα παραγωγής κριτικού λόγου και δημιουργικού διαλόγου, καθώς και να αναδεικνύει τα όσα σημαντικά έχουν να σημειώσουν οι ειδικοί του χώρου της κριτικής για τη σύγχρονη θεατρική πράξη και την ελληνική σκηνική πραγματικότητα.

Το ελληνικό παρόν στο θέατρο Playback: το παράδειγμα της ομάδας Playback Ψ

Χρήστος Θεοχαρόπουλος

Περίληψη: Το θέατρο Playback, γεννημένο τη δεκαετία του '70 στην Αμερική, αποτελεί ένα ξεχωριστό είδος αυτοσχεδιαστικού θεάτρου που στη χώρα μας μετράει ήδη αρκετά χρόνια ενεργού παρουσίας και πολυάριθμες παραστάσεις. Στο άρθρο θα προσεγγιστεί η φιλοσοφία του συγκεκριμένου είδους και θα παρουσιαστεί η θεατρική δράση ομάδων θεάτρου Playback που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και την Κύπρο, με αφετηρία το 2004 και την Playback Ψ, την πρώτη επαγγελματική ομάδα θεάτρου Playback στη χώρα μας. Μερικές από τις υπόλοιπες ελληνικές ομάδες είναι οι: Ελληνικό Playback Θέατρο, Playback T!NG, Playback Nuevo, Playback Ground, StoryDrops, Coo-Action, Ηχώ, AquNA This, Δέκα, Έαρ, Νήμα, Θαλλέω Cyprus Playback Theatre and Arts Therapy.

Λέξεις-κλειδιά: Συμμετοχικό θέατρο, Θέατρο Playback, Αυτοσχεδιασμός, Θεατρική ομάδα, Playback Ψ

Σχεδόν μισό αιώνα τώρα, από τα μέσα ήδη της δεκαετίας του 1970, το ζευγάρι των Jonathan Fox και Jo Salas, ιδρυτές του θεάτρου Playback, αφιέρωσαν τη ζωή τους πάνω στο αυτοσχεδιαστικό αυτό είδος θεάτρου, το διαμόρφωσαν και εξακολουθούν μέχρι και σήμερα να το εξελίσσουν, με τη συμμετοχή πλέον και της κόρης τους, Hannah, επικοινωνώντας το σε όλη την υφήλιο. Πάνω από 70 χώρες σε ολόκληρο τον πλανήτη διαθέτουν αυτή τη στιγμή συνολικά πάνω από 250 ομάδες θεάτρου Playback. Σε κάποιο σημείο της υφής αυτή τη στιγμή γίνονται πρόβες, προσφέρονται παραστάσεις σε κοινό, εκπαιδεύονται άλλοι άνθρωποι στην τελετουργία του είδους, χρησιμοποιείται το Playback ως εργαλείο σε εκπαιδεύσεις, θεραπείες και στο κοινωνικό πεδίο. Το θέατρο Playback, παρότι επηρεασμένο αρχικά από τα κείμενα του Freire και του Boal, όπως τονίζει ο ίδιος ο ιδρυτής του, δεν είναι τόσο κοντά στο Ψυχόδραμα του Moreno ή στο «Θέατρο του Καταπιεσμένου» του Boal⁴. Δεν πρόκειται για θεραπεία, όπως συμβαίνει στο Ψυχόδραμα, αλλά οι

⁴ Για τη σχέση μεταξύ θεάτρου Playback, «Θεάτρου του Καταπιεσμένου» και Ψυχodράματος, βλ. Fox, J. (2004). *On Theatre of the Oppressed, Psychodrama and Playback Theatre*. https://playbacktheatre.org/wp-content/uploads/2010/05/PT_Compared.pdf

συμμετέχοντες αφηγούνται ιστορίες που έχουν σημασία για τα ίδια τα άτομα, χωρίς να αναζητείται προς κατάθεση η περιγραφή μιας μορφής «καταπίεσης».

Τι είναι λοιπόν το θέατρο Playback⁵; Πρόκειται για ένα αυτοσχεδιαστικό είδος θεάτρου, στο οποίο το κοινό έχει ενεργό ρόλο, καθώς όσες και όσοι από τους θεατές επιθυμούν, μπορούν σε δεδομένη χρονική στιγμή που ορίζει ο/η συντονιστής/στρια της παράστασης -διακριτός ρόλος σε σχέση τους/τις ηθοποιούς και τους υπόλοιπους συντελεστές- να πάρουν το λόγο και να εκφράσουν με λέξεις ένα βίωμα, ένα όνειρο, μια σκέψη ή μια ιστορία. Την έναρξη κάθε παράστασης συνοδεύει το καλωσόρισμα του/της συντονιστή/τριας, που εξηγεί τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί και κατόπιν έρχονται οι πρώτες συστάσεις από πλευράς ηθοποιών, οι οποίοι/ες δίνουν οριστικά τη σκυτάλη στο κοινό για να εκφράσει τις σκέψεις του. Αφού ακουστεί μια αφήγηση, οι ηθοποιοί, χωρίς καμία συνεννόηση μεταξύ τους, αλλά έχοντας εκπαιδευτεί σε συγκεκριμένες «φόρμες αναπαράστασης», αναλαμβάνουν να τη ζωντανέψουν, χωρίς να είναι ο στόχος η αναβίωση (replay), αλλά επικεντρώνουν το θεατρικό ενδιαφέρον στην ουσία της, προσφέροντάς τη πια ως μια ιστορία προς την Κοινότητα. Τον αυτοσχεδιασμό της αναπαράστασης συνοδεύει μουσική, η οποία συντίθεται εκείνη τη στιγμή, όπως επίσης κάθε προσπάθεια για φωτισμό ή άλλη καλλιτεχνική δράση επί σκηνής (π.χ. εικαστικός που δημιουργεί τον «πίνακα της παράστασης» ξεκινώντας από έναν λευκό καμβά) που στηρίζεται αποκλειστικά στην έμπνευση της στιγμής. Την αλληλουχία μιας ιστορίας και αναπαράστασης διαδέχεται μια επόμενη, ώπου οι αφηγήσεις - καθώς έχει «ζεσταθεί» το κοινό- γίνονται πιο εξομολογητικές και οι θεατές μπορούν να μοιράσουν ρόλους στους/στις ηθοποιούς και να αντικρύσουν ένα σκηνικό καθρέφτισμα... του εαυτού τους!

Στιγμιότυπο παράστασης από την ομάδα Playback Ψ (στο κέντρο: Χρήστος Θεοχαρόπουλος, Μαργαρίτα Καστρινού) στο 1^ο Διεθνές Συνέδριο Δραματοθεραπείας και Παιγνιοθεραπείας, το οποίο πραγματοποιήθηκε στην Ανώτερη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας.
20.05.2018

⁵ Αναλυτικά για το θέατρο Playback, τις αισθητικές, θεραπευτικές και κοινωνικές του διαστάσεις, την πορεία της ομάδας Playback Ψ, βλ. Γιώτης, Λ. (2021). *Παίζοντας στο θέατρο τις ιστορίες του κόσμου*, iWrite.

Η υπηρετήση του παραπάνω τελετουργικού προσφέρει ένα καταπληκτικό εργαλείο στα χέρια του ατόμου, το οποίο μνημένο στο θέατρο Playback, μπορεί να το χρησιμοποιήσει σε μια θεατρική σκηνή αλλά και έξω από αυτή, σε κάποιο πλαίσιο ή δομή⁶. Δεν είναι υπερβολή να υποστηριχθεί πως η μεγαλύτερη διαδρομή από ομάδα θεάτρου Playback στην Ελλάδα έχει καταγραφεί από την Playback Ψ. Το 2004 ο ψυχίατρος, σκηνοθέτης και δραματοθεραπευτής Λάμπρος Γιώτης δημιουργεί αυτή την πρώτη ομάδα από επαγγελματίες καλλιτέχνες (ηθοποιοί, φωτιστές, σκηνογράφοι, κ.ά.), η οποία παρουσιάζει από τον Μάιο του 2005 και για τρεις θεατρικές περιόδους στο «δώμα» του Θεάτρου του Νέου Κόσμου την παράσταση με τίτλο *Μια δική σου ιστορία*. Έκτοτε, η πορεία της ομάδας αυτής ήταν εντυπωσιακότερη, χρόνο με το χρόνο, εισάγοντας καινοτομίες, σε παγκόσμιο μάλιστα επίπεδο και αποτελώντας έμπνευση για άλλες ομάδες. Φυσικά, ως ζωντανός οργανισμός, η ομάδα δέχθηκε νέα μέλη, αποχαιρέτησε κάποια παλαιότερα, καταγράφοντας τα εξής επιτεύγματα: παρουσίαση πάνω από 500 παραστάσεις, σε Ελλάδα και στο εξωτερικό (Λονδίνο, Λευκωσία, Βουδαπέστη, Μπανγκαλόρ Ινδίας), παροχή εκπαίδευσης από το 2012-2013 στο θέατρο Playback για ανθρώπους που θέλουν να δοκιμάσουν το συγκεκριμένο είδος θεάτρου, διοργάνωση ημερίδας το 2015 υπό την αιγίδα της Εταιρείας Δραματικής Έκφρασης και Θεραπείας «Παλμός» με τίτλο «Ιστορίες ζωής – Δέκα χρόνια στη σκηνή του Playback», επίσημη πιστοποίηση από το 2019 της εκπαίδευσης από το Διεθνές Κέντρο για το θέατρο Playback της Νέας Υόρκης (Centre of Playback Theatre of New York), καθώς και την έκδοση δύο βιβλίων: «Belonging in Playback Theatre» (αγγλική έκδοση), «Playback Ψ - παίζοντας στη σκηνή τις ιστορίες του κόσμου» με την ιστορία της ομάδας και των εφαρμογών του θεάτρου Playback στη θεραπεία και την εκπαίδευση, και «Ιστορίες Εκπατρισμού», με διαδικτυακές παραστάσεις για τον Ελληνισμό της Διασποράς.

Από το 2005, λοιπόν, ξεκινούν οι παραστάσεις σε θεατρικές σκηνές και συνεχίζουν να δίνονται μέχρι και σήμερα⁷. Κάθε σειρά παραστάσεων εμφανίζεται με διαφορετικό τίτλο, προκειμένου να ξεχωρίζει από προηγούμενο κύκλο. Οι επόμενες παραστάσεις μετά το θέατρο του Νέου Κόσμου δόθηκαν στο «Τσάι στη Σαχάρα», στο Studio Μαυρομιχάλη και στο «Olvio»⁸. Στην συνέχεια, οι επόμενες από το 2012 ως σήμερα δόθηκαν στην έδρα του Παλμού, στην πλατεία

⁶ Ενδεικτικά αναφέρουμε τη μεταπτυχιακή εργασία της θεατρολόγου και ηθοποιού Μαργαρίτας Καστρινού, μέλους της ομάδας Playback Ψ, (Τμήμα Θεατρικών Σπουδών Ναυπλίου), βλ. Καστρινού, Μ. (2017). Το θέατρο Playback ως μέσο ενίσχυσης της αυτοαποτελεσματικότητας σε άτομα τρίτης ηλικίας. [Μεταπτυχιακή διατριβή, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου]. Αμμόγιος Ιδρυματικό Αποθετήριο Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

<https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/3318/%CE%A4%CE%9F%20%CE%98%CE%95%CE%91%CE%A4%CE%A1%CE%9F%20PLAYBACK%20%CE%A9%CE%A3%20%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%9F%20%CE%95%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%A7%CE%A5%CE%A3%CE%97%CE%A3%20%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%91%CE%A5%CE%A4%CE%9F%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A4%CE%97%CE%A4%CE%91%CE%A3%20%CE%A3%CE%95%20%CE%91%CE%A4%CE%9F%CE%9C%CE%91%20%CE%A4%CE%A1%CE%99%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%97%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%99%CE%91%CE%A3..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁷ Εταιρεία Δραματικής Έκφρασης και Θεραπείας «Παλμός». (χ.χ.). *Παραστασιογραφία της Playback Ψ*. <https://palmos.info/about-playback-psi/performances/>

⁸ *Κομμάτια* στον Πολυχώρο “Booze Cooperativa” (2007), *Φτων ζελευτερία!* στο «Τσάι στη Σαχάρα» (2007), *Ιστορίες με Ηχώ* στο θέατρο «Βικτώρια» (2007) και στο «Studio Μαυρομιχάλη» (2009), *Ποιος θα πατήσει το play;* στο “Olvio” (2011).

Κοτζιά⁹. Σε αυτές τις παραστάσεις οφείλουμε να συμπεριλάβουμε και εκείνες που δόθηκαν στο χώρο του «Παλμού» από τις ερασιτεχνικές ομάδες που κατά περιόδους εκπαιδεύονται στο Playback από την ομάδα εκπαίδευσης της Playback Ψ¹⁰. Τέλος, μια σειρά παραστάσεων έγινε πρόσφατα στον ίδιο χώρο κι από τη νεοσύστατη ομάδα *Νήμα*¹¹ (2023), η οποία συμπεριλαμβάνει μερικούς από τους πρώτους απόφοιτους της –πιστοποιημένης πια από το 2019– Ελληνικής Σχολής Θεάτρου Playback¹².

Πέρα από θεατρικές σκηνές, παραστάσεις από την Playback Ψ έχουν δοθεί και σε θεραπευτικά πλαίσια και δομές ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης¹³, πεδία που το εργαλείο του Playback λειτουργεί αποστιγματιστικά¹⁴. Επιπλέον, σε ημερίδες και επιστημονικά συνέδρια, για την ελληνική και τη διεθνή κοινότητα¹⁵, υπογραμμίζοντας εδώ μόνο την τελευταία που δόθηκε με τίτλο *Αφηγήσεις ψυχής*, εκδήλωση του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών (2023)¹⁶, αλλά και άλλες στο χώρο της Εκπαίδευσης¹⁷.

⁹ *Ιστορίες στον 6ο* (2012), *Στον Καθρέφτη* (2016), *Από κοινού* (2018), *Juke Box* (2019), *Κατά τ' άλλα καλά* (2020, μόνο πρεμιέρα λόγω περιορισμών κατά της Covid-19), *Ιστορίες Εκπατρισμού* (2021), *Ιστορίες HD* (2021).

¹⁰ *Σαν εσένα – Σαν εμένα* (2013), *8 ½* (2014), *Ό,τι πεις τώρα* (2015), *Φως και σκιά* (2015).

¹¹ Tomara, A. (2023, 3 Φεβρουαρίου). #PlaybackΝήμα [Status update]. Facebook.

<https://www.facebook.com/anastasia.tomara/posts/pfbid02r87A552mQhrvfP6pGL9TfcTZcbMTgCX4rZRZaUaWMh6xZcwQ5Dx29ssSgepGgcpl>

¹² Ελληνική Σχολή Θεάτρου Playback. (χ.χ.). *Η 1η πιστοποιημένη Σχολή αυτοσχεδιαστικού Θεάτρου Playback στην Ελλάδα είναι γεγονός!* <https://palmos.info/greek-school-of-playback-theatre/>

¹³ Αναφέρουμε, ενδεικτικά: Κέντρο Δραματοθεραπείας «Αιών» (2005), Οικοτροφείο Κορυδαλλού για άτομα με ψυχική ασθένεια (2005), Πνευματικό Κέντρο Τρίπολης για ασθενείς και προσωπικό του ψυχιατρείου με θέμα το άνοιγμα του ψυχιατρείου στην κοινότητα (Συνδιοργάνωση: Ψυχιατρείο Τρίπολης και Μ.Υ.Π., Ε.Π.Ι.Ψ.Υ., 2007), Ογκολογικό Τμήμα του Νοσοκομείου Παιδών «Αγία Σοφία», μια διοργάνωση του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων Παιδιών με Νεοπλασματικές Παθήσεις «Πίστη» (2007), Φυλακές Ελεώνα Θήβας στο πρόγραμμα απεξάρτησης κρατουμένων (2008), «Θάλλος II – Οργανισμός Αθηνά – Κοινωνική Μέριμνα», μια παράσταση για τους ενοίκους των οικοτροφείων και ξενώνων ψυχιατρικής αποκατάστασης στον εορτασμό των 10 χρόνων λειτουργίας τους, η οποία διεξήχθη στο Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος (2016).

¹⁴ Για τη χρήση του θεάτρου Playback στην αντιμετώπιση του στίγματος των ψυχικών διαταραχών, βλ. Yotis, L., Theocharopoulos, C., Fragiadaki, C., & Begiogloy, D. (2017). Using playback theatre to address the stigma of mental disorders. *The Arts in Psychotherapy*, 55, 80-84. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2017.04.009>

¹⁵ Ενδεικτικά, παραθέτουμε: *Παγκόσμια Ημέρα για την Ψυχική Υγεία* στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (Διοργάνωση: Υπουργείο Υγείας, 2005), *1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δραματοθεραπείας και Παιγνιοθεραπείας* στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο (διοργάνωση: Ε.Δ.Π.Ε., 2007), *Ημερίδα ενημέρωσης για τις διαταραχές διατροφής*, μια πρωτοβουλία του Κέντρου Ημέρας ΑΝΑΣΑ, στο Θέατρο «Βρετάνια» (διοργάνωση: Εταιρεία ΑΝΑΣΑ, 2008), *2ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο* που διεξήχθη στα Χανιά (οργάνωση: Ινστιτούτο Έρευνας και Εφαρμογής Προγραμμάτων Ψυχικής Υγείας «Επέκεινα», 2010), *European Congress of Dramatherapy and Playtherapy* στο Ευγενίδειο Ίδρυμα (διοργάνωση: Π.Ε.Ε.Δ.Π., 2012), *27ο και 29ο Πανελλήνιο Συνέδριο για το AIDS* στο ξενοδοχείο Divani Caravel (διοργάνωση: Ελληνική Εταιρεία Μελέτης και Αντιμετώπισης του AIDS, 2015 και 2017 αντίστοιχα), *1st European Dramatherapy Congress "Opening the map of Europe"* στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο (Διοργάνωση: European Federation of Dramatherapy, 2015) *Ο αδελφικός δεσμός*, ψηφιακή διημερίδα της Ελληνικής Εταιρείας Συμβουλευτικής μέσω της πλατφόρμας ZOOM (2022).

¹⁶ Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός. (2023, 20 Μαρτίου). *Καταθέσεις ψυχής*. [Video].

<https://youtu.be/5G7uND5Z4h8?t=2515>

¹⁷ 7η Συνάντηση για τη Θεατρική Αγωγή στην Εκπαίδευση στο Θέατρο Φοιτητικού Κέντρου Παν/μιου Κρήτης, Ηράκλειο Κρήτης (Διοργάνωση: ΕΛΜΕ Ηρακλείου Κρήτης, 2007), Εκδήλωση Ειδικού Δημοτικού και Νηπιαγωγείου Θήβας, στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Ατόμων με Αναπηρία στο Δημοτικό Θέατρο Θήβας (2010), 1ο Συνέδριο Φορέων Ειδικής Εκπαίδευσης, παράσταση για άτομα στο φάσμα του αυτισμού, τους φροντιστές και τις οικογένειές τους, στην Τεχνόπολη στο Γκάζι (2016), Καταυλισμός προσφύγων Ελαιώνα Αττικής, παράσταση για την εκπαιδευτική

Αξιοσημείωτο είναι πως την περίοδο της πανδημίας, η ομάδα Playback Ψ ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2020 να αναζητά τρόπους μεταφοράς του τελετουργικού της παράστασης μέσω ψηφιακής πλατφόρμας. Συντονιστής, μουσικός, εικαστικός κι ηθοποιοί μεταμορφώνουν τους ιδιωτικούς τους χώρους σε στούντιο με κάμερα και ήχο και στις 26 Δεκεμβρίου 2020 δίνεται η πρώτη ψηφιακή παράσταση, σε πραγματικό χρόνο, μέσω ZOOM με τίτλο *Παράθυρα* (έως τον Απρίλιο του 2021). Τρεις από αυτές τιτλοφορούνται *Tiles* και προσφέρονται για τη διεθνή κοινότητα του Playback και των ανθρώπων του εξωτερικού, στην αγγλική γλώσσα και μας τιμούν με την «ψηφιακή παρουσία» τους, μεταξύ άλλων, οι Jonathan Fox, Jo Salas και Hannah Fox. Με τη συνδρομή της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας, το 2021 η ομάδα Playback Ψ παρουσιάζει την παράσταση *Ιστορίες εκπατρισμού* (2021), ένα εγχείρημα, επιχορηγούμενο από το Υπουργείο Πολιτισμού, που αναζητά και δίνει φωνή σε ιστορίες/μαρτυρίες των ελληνικών κοινοτήτων της διασποράς¹⁸.

Στιγμιότυπο οθόνης από παράσταση των «Παράθωρων» μέσω ψηφιακής πλατφόρμας. Οι ηθοποιοί εκπέμπουν από το δικό τους χώρο και αλληλεπιδρούν με τη χρήση κάμερας.
(αριστερά επάνω: Χριστίνα Φραγκιαδάκη, δεξιά επάνω: Λάμπρος Γιώτης)
20.01.2021

κοινότητα που εργάζεται για την προσφυγική κρίση (Διοργάνωση: Ε.Κ.Π.Α., Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, 2019).

¹⁸ Αναλυτικά οι μαρτυρίες που καταγράφηκαν στις δια ζώσης και ψηφιακές παραστάσεις Playback μέσω ZOOM, Ελλήνων μεταναστών, πρώτης, δεύτερης και τρίτης γενιάς, που ζουν στην Ουγγαρία, τη Γερμανία, την Ελβετία, τη Νότια Αμερική και παλιννοστούντων με ελληνική ιθαγένεια που πέρασαν μέρος της ζωής τους στο εξωτερικό, βλ. Λάρδη, Β. (2022). *Ιστορίες Εκπατρισμού*, Παλμός.

Παράλληλα με την πορεία στην Αθήνα της Playback Ψ, δημιουργούνται νέες ομάδες και καταγράφονται παραστάσεις θεάτρου Playback σε διάφορα μέρη της ελληνικής επικράτειας. Στις λιγοστές πηγές πληροφοριών, εξασφαλισμένες από το διαδίκτυο κυρίως, αντιλαμβανόμαστε πως μια δεύτερη αφετηρία για το είδος καταγράφεται στη βόρεια Ελλάδα. Στη Θεσσαλονίκη, ελαφρώς ετεροχρονισμένα σε σχέση με την Playback Ψ, δημιουργείται η ομάδα «Ελληνικό Playback θέατρο» από τον Πέτρο Θεοδώρου και τους συνεργάτες του, ενώ λίγο διάστημα αργότερα αποχωρεί ο ίδιος από το σχήμα και κατόπιν, το 2006, δημιουργεί την ομάδα «Playback T!NG», η οποία ολοκλήρωσε την πορεία της το 2015. Η Playback T!NG διαμορφώθηκε σύμφωνα με την προσέγγιση «PSP – Process Stage Praxis», έναν συνδυασμό της προσέγγισης Gestalt, με την ενσωμάτωση της αυτοσχεδιαστικής διάδρασης. Σημαντική στιγμή της ομάδας αποτέλεσε η συμμετοχή της με εργαστήρι και παράσταση Playback το 2007 στην Αθήνα, στο 9^ο πανευρωπαϊκό Συνέδριο του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Θεραπευτών Gestalt (EAGT). Μέσω του προγράμματος «Εκπαιδεύστε τους εκπαιδευτές», ο Θεοδώρου και μέλη της ομάδας Playback T!NG εκπαιδεύουν για τρία έτη την ομάδα «AquNA This»¹⁹. Στη Θεσσαλονίκη επίσης, διαβάζουμε για παράσταση θεάτρου Playback από την ομάδα «Θέατρο Playback Ηχώ», μια ελληνική κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση, η οποία ιδρύθηκε το 2015²⁰. Ένα άλλο σχήμα θεάτρου Playback, η ομάδα «Playback Theatre Thessaloniki», δημοσιεύει παραστάσεις Playback από το 2018, με τη συμμετοχή του Πέτρου Θεοδώρου, με μια απ' αυτές να καταγράφεται στο Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης με αφορμή τα 35 χρόνια του ΚΕΘΕΑ Ιθάκη²¹. Λίγο πιο μακριά από τη Θεσσαλονίκη, στη Βέροια, η ομάδα «Coo-action» πραγματοποιεί παραστάσεις θεάτρου Playback με σχετικές δημοσιεύσεις και καταγραφές να ξεκινούν από το 2017²². Τέλος, το 2020 πραγματοποιείται στο 2^ο Λύκειο Νάουσας στο πλαίσιο του προγράμματος του Υπουργείου Παιδείας «Αγωγής Υγείας» παράσταση Playback από τη θεατρική ομάδα αυτοσχεδιαστικού θεάτρου Playback του Συλλόγου «Πρωτοβουλία για το Παιδί», αδυνατώντας να αντλήσουμε περισσότερες πληροφορίες για άλλες δράσεις της ομάδας αυτής²³.

Πίσω στην Αθήνα, το 2009 δημιουργείται με πρωτοβουλία της ψυχολόγου Σμαρούλας Παντελή η ομάδα «Playback Nuevo»²⁴, η οποία καταγράφει αρκετές παραστάσεις στο ενεργητικό

¹⁹ Θεοδώρου, Π. (χ.χ.). *Η πράξη και το «ιστορικό» μου στο Playback Θέατρο*. <https://petrosthedorou.gr/playback-3/>

²⁰ Η Δυτική Φωνή της Θεσσαλονίκης (2022, 12 Οκτωβρίου). *Παράσταση Playback Θεάτρου από την Ομάδα Θέατρο Playback «Ηχώ» και το Σχολείο Ελληνικής Γλώσσας*. <https://ditika.gr/neapoli-sukies/parastasi-playback-theatrou-apo-tin-omada-theatro-playback-icho-kai-to-scholeio-ellinikis-glossas/>

²¹ Playback Theatre Thessaloniki. (2018, 19 Νοεμβρίου). #PlaybackTheatre. [Status update]. Facebook. <https://www.facebook.com/playbacktheatretessaloniki/posts/pfbid0LgwC6xGjGXkVqsUsBaAh621wA6512o5vmGEc54NoAvsYwuhzZbm8eJoixSSVKqdl>

²² Coo-Action Playback Theatre (2017). [Page]. Facebook. <https://www.facebook.com/your.playbackers>

²³ Πρωτοβουλία για το Παιδί. (2020, 24 Φεβρουαρίου). *Παράσταση Playback της «Πρωτοβουλία για το Παιδί» στη Νάουσα*. <https://www.propaidi.org/news/20/%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7-Playback-%CF%84%CE%B7%CF%82-%C2%AB%CE%A0%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%AF%C2%BB-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%9D%CE%AC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B1.html>

²⁴ Παντελή, Σ. (χ.χ.). *Playback theatre – Αυθόρμητο θέατρο*. <https://www.smaroula.gr/playback-theatre>

της με πιο πρόσφατη εκείνη με τίτλο «Τοπία συνάντησης» (2023)²⁵. Την ίδια χρονιά δημιουργείται και η «Playback Ground» με πρωτοβουλία της Δήμητρας Αναστασίου και άλλων αποφοίτων της εκπαίδευσης σε αυτό το θεατρικό είδος, στο ΨΥΚΑΠ (Ψυχοδραματικό Κέντρο Ανάπτυξης της Προσωπικότητας), από το Central European School of Playback Theatre, σε συνεργασία με το School of Playback Theatre in New York. Η ομάδα πραγματοποιεί παραστάσεις κυρίως στον αυτοδιαχειριζόμενο χώρο του θεάτρου «Εμπρός»²⁶. Λίγα χρόνια αργότερα, το 2016, δημιουργείται η ομάδα «ΔΕΚΑ» από τη Λίλα Μουτσοπούλου, εκπαιδευμένη στον «Παλμό» από την ομάδα εκπαίδευσης της Playback Ψ, προσφέροντας παραστάσεις σε κοινό και φορείς, μερικές από αυτές επιχορηγούμενες από το Υπουργείο Πολιτισμού²⁷. Την ίδια χρονιά, η Δήμητρα Μάγιου, επίσης εκπαιδευμένη στο χώρο του «Παλμού» από την ομάδα εκπαίδευσης της Playback Ψ, δημιουργεί την ομάδα «Εαρ», η οποία πραγματοποιεί παραστάσεις ως το 2020, όπου εντοπίζουμε τις τελευταίες καταγραφές²⁸. Από τις αρχές του 2019 καταχωρούνται και οι πρώτες παραστάσεις της ομάδας «StoryDrops», με συντονίστρια και καλλιτεχνική υπεύθυνη την Ξένια Μαλαθράκη, απόφοιτη κι εκείνη της εκπαίδευσης της Ελληνικής Σχολής Θεάτρου Playback του «Παλμού». Τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς πραγματοποιούν παράσταση Playback για τους εργαζόμενους της δομής της Πανελλαδικής Ένωσης για την Ψυχοκοινωνική Αποκατάσταση και την Επαγγελματική Επανάταξη²⁹. Τέλος, στην Κύπρο εντοπίζουμε πως το θέατρο Playback κάνει την εμφάνισή του το 2011, μέσα από την πρωτοβουλία του Σωματίου «Θαλλέω Cyprus Playback Theatre and Arts Therapy», οργανώνοντας παραστάσεις και βιωματικά εργαστήρια σε διάφορες πόλεις³⁰.

Σε διάφορα μέρη της χώρας, μικρά ή μεγαλύτερα σχήματα θεάτρου Playback δρουν, ξεπηδούν, αναδιαμορφώνονται, αφήνοντας το δικό τους αποτύπωμα πάνω στο αυτοσχεδιαστικό αυτό είδος. Για κλείσιμο, υπογραμμίζουμε την 1^η συνάντηση ελληνικών ομάδων θεάτρου Playback, μια πρωτοβουλία του Δημήτρη Μπέγιου, εκπροσώπου Ελλάδας και Ιταλίας στο IPTN (International Playback Theatre Network) και πιστοποιημένου εκπαιδευτή θεάτρου Playback (CPT, New York). Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στις 25 Σεπτεμβρίου 2022 στον «Παλμό» με εκπροσώπηση των περισσότερων από τις προαναφερθείσες ομάδες. Με συμμετέχοντες και συμμετέχουσες από Θεσσαλονίκη, Αθήνα και Βέροια, παρουσιάστηκε το προφίλ κάθε ομάδας, ανταλλάχθηκαν τρόποι αναπαράστασης αφηγήσεων των θεατών, στο πλαίσιο μιας ανοιχτής πρόβας. Ολοκληρώνοντας μια εικοσαετή σχεδόν, συνολικά, πορεία προσφοράς στη χώρα, το θέατρο Playback στην Ελλάδα έχει παρελθόν, έχει παρόν και σίγουρα θα έχει και μέλλον!

²⁵ Playback Nuevo. (2023, 11 Μαρτίου). [Status update]. Facebook.

<https://www.facebook.com/playbacktheatrenuevo/posts/pfbid0F87My6vAJwZHGD28zrgFB7WYGGsbQGRfUTWvktJxKinXQMhP1QAmPu3mPYPqYyAZI>

²⁶ Playback Ground. (χ.χ.). Ομάδα αυτοδιαχειριστικού θεάτρου – Η ομάδα μας.

<https://playbackground.wordpress.com/h-%ce%bf%ce%bc%ce%ac%ce%b4%ce%b1-%ce%bc%ce%b1%cf%82/>

²⁷ Ομάδα ΔΕΚΑ. (χ.χ.). Επιχορηγούμενες δράσεις. <http://www.playbackdeka.gr/page10.html>

²⁸ ΕΑΡ. (2020, 31 Ιανουαρίου). Χρωματίζοντας το μαύρο – από τη θεατρική ομάδα Έαρ. [Event]. Facebook.

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0iC7dAezCYvmBnLe1wnQJmZow4xXnpkHPnkk9WWuFjSC8FZJQXYZrRTWC87vemyKBl&id=618331078316749

²⁹ StoryDrops – Playback Theatre Group. (χ.χ.). Παραστάσεις και δράσεις μέχρι σήμερα.

<https://storydrops.gr/parastaseis>

³⁰ TEXNAZΩ. (χ.χ.). Θαλλέω. <http://www.texnazo.com.cy/%ce%b8%ce%b1%ce%bb%ce%bb%ce%ad%cf%89/>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Fox, J. (2004). *On Theatre of the Oppressed, Psychodrama and Playback Theatre*.
https://playbacktheatre.org/wp-content/uploads/2010/05/PT_Compared.pdf
- Yotis, L., Theocharopoulos, C., Fragiadaki, C., & Begiogloy, D. (2017). Using playback theatre to address the stigma of mental disorders. *The Arts in Psychotherapy*, 55, 80-84.
<https://doi.org/10.1016/j.aip.2017.04.009>
- Γιώτης, Λ. (2014). *Θέατρο Playback: ένα θέατρο αναστοχασμού*.
<https://palmos6.files.wordpress.com/2021/08/theatro-playback-ena-theatro-anastoxasmoy-epilogos-2014.pdf>
- Γιώτης, Λ. (2021). *Παίζοντας στο θέατρο τις ιστορίες του κόσμου*, iWrite.
- Καστρινού, Μ. (2017). *Το θέατρο Playback ως μέσο ενίσχυσης της αυτοαποτελεσματικότητας σε άτομα τρίτης ηλικίας*. [Μεταπτυχιακή διατριβή, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου]. Αμνητός Ιδρυματικό Αποθετήριο Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.
<https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/3318/%CE%A4%CE%9F%20%CE%98%CE%95%CE%91%CE%A4%CE%A1%CE%9F%20PLAYBACK%20%CE%A9%CE%A3%20%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%9F%20%CE%95%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%A7%CE%A5%CE%A3%CE%97%CE%A3%20%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%91%CE%A5%CE%A4%CE%9F%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A4%CE%97%CE%A4%CE%91%CE%A3%20%CE%A3%CE%95%20%CE%91%CE%A4%CE%9F%CE%9C%CE%91%20%CE%A4%CE%A1%CE%99%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%97%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%99%CE%91%CE%A3..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Λάρδη, Β. (2021). *Ιστορίες Εκπατισμού*, Παλμός.

Βιογραφικό: Ο Χρήστος Θεοχαρόπουλος, μέλος του Π.Ε.ΣΥ.Θ. και του Σ.Ε.Η., είναι απόφοιτος του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών Πάτρας, με μεταπτυχιακά στη «Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση και στη δια Βίου Μάθηση» (ΤΘΣ Ναυπλίου) και της Ανωτέρας Σχολής Δραματικής Τέχνης «Ιασμος-Βασίλης Διαμαντόπουλος». Ως θεατρολόγος, από το 2002 εργάζεται στην Α΄θμια εκπαίδευση, ενώ από το 2006 συμμετέχει στην ομάδα θεάτρου Playback Ψ (σκην.: Λάμπρος Γιώτης). Ως ηθοποιός, έχει συμμετάσχει σε παραστάσεις για ενήλικες και για παιδιά, ενώ παράλληλα έχει ασχοληθεί και με την εκπαίδευση ενηλίκων και το εφαρμοσμένο θέατρο σε διάφορα πεδία.

Στοιχεία επικοινωνίας: E-mail <pravissimus@yahoo.gr>